

(9) Náboženský taoismus (*daojiao* 道教)

- rozlišovat od *daojia* 道家 (jedna z filozofických škol)

1) Předpoklady

→ osvobození ducha, zbavení se těla, dosažení nesmrtelnosti (*xian* 仙)

Zhuangzi

Jian Wu chtěl, aby mu Lian Shu něco vysvětlil: „Slyšel jsem Jie Yuovu řeč, byla velká a k ničemu určitému nesměřovala, šla a šla, nikdy nevracela. Byl jsem fascinován jeho řečí, připadala mi jako Mléčná dráha, bez hranic, velkolepá, vzdálená čemukoliv lidskému.“

Lian Shu řekl: „O čem hovořil?“

„O tom, že v dalekých horách Gushe prý žije božský člověk (*shenren*), svaly a kůže jako led a sníh, jemný a spanilý jako panna. Neživí se žádným s pěti druhů obilí, dýchá vítr a pije rosu, sedlá oblaka, zapřahá větrné draky a s nimi se vydává za hranice čtyř oceánů. Jeho duch je tak pevný a soustředěný, že jím odvrátí všelijaké náказы a úroda dozraje. [...]“

Shiwen 十問 = „Deset otázek“ – text nalezený v Mawangdui (poč. 2. stol. př. n. l.)

Kdo to získá, dosáhne dlouhověkosti, kdo to ztratí, zemře mlád. Proto ten, kdo dovede kontrolovat *qi* a soustřeďovat životní esenci (*jing*), v sobě hromadí to, co je neprojevené. Esence a duch (*shen* 神) ho zaplaví jako voda řinoucí se z pramene. [...] Životní esence Nebe a Země se rodí z neprojeveného, roste v beztvarem, završuje se v netělesném.

Kdekoliv se nachází smrt a život, moudrý člověk je reguluje. Zpevňuje, co je dole, a akumuluje životní esenci (*jing*), takže *qi* neuniká ven. Pokud mysl kontroluje život a smrt, jak by jimi mohla být poražena? Opatrně to v sobě zadržuj a neztrácej to a dlouhý život bude trvat po generace. [...] Dlouhý život vzniká zadržováním a akumulováním. Pokud jde o prodloužení a povyšování života, nahoře se člověk rozhlíží v Nebi a dole ho rozšiřuje po Zemi. Kdo je toho schopen, nutně se stane duchem (božstvem, *shen*) a dokáže se osvobodit od svého těla (tvaru – *jie xing* 解形).

→ nejprve kultivace těla, aby byl duch udržen uvnitř (jako „Vnitřní projekt“ *Neiye*), následně osvobození ducha od těla

→ nesmrtelnost (prodloužení života), životní esence, kterou v sobě adept hromadí, mu umožňuje opustit svět forem a stát se duchem, který – jako Nebe a Země – neumírá.

→ *fangshi* 方士 – „mágové“, „mistři magických formulí

-- rituální specialisté – znalost magických formulí jim dávala znalost a částečně moc nad světem božských sil, kterou byli schopni si částečně přisvojit

Knihy vrchních písařů:

Praktikovali magické formule a cestu nesmrtelných (xian 仙). Jejich podoba byla osvobozená od těla (xingjie), přetavená a transformovaná. Spoléhalo se na komunikaci s duchy a božstvy.

-- jejich vliv na vládcy (zvláště Qin Shihuangdi a Han Wudi); hledání elixíru nesmrtelnosti

-- model Žlutého císaře, který dle představ *fangshi* vystoupal na draku do Nebes jako nesmrtelný – hanští císařové chtěli následovat.

→ pozemský vládce a jeho nebeský učitel

Příklad „Čtyř bělovlasých“:

-- ústraní jako doklad mravní integrity, povolání z ústraní kvůli rozhodnutí zásadních otázek (jejich autoritě se podvolil i císař).

„Čtyři bělovlasí [...] byli zcela oddáni pěstování pravé cesty a sebezdokonalování; nebylo možné je pohnout k činnosti, leda pro nejvyšší účel. V době Prvního svrchovaného císaře dynastie Qin viděli tyranii qinské vlády a odešli do ústraní v horách Lantian. [...] Když byla dynastie Qin svržena, první císař dynastie Han Gaozu se o nich doslechl a povolal je do služby, oni však odmítli. Skryli se hluboko v Jižních horách a císař nebyl schopen si je podřídit.“ (*Gaoshi zhuan*)

Legenda o Heshang gongovi:

„Heshang gong předal císaři text *Daodejingu* s komentářem a řekl mu: Pokud budeš toto do hloubky studovat, tvé pochybnosti budou rozptýleny. Je tomu již 1700 let od doby, kdy jsem napsal komentář k *Daodejingu*. Od té doby jsem ho předal pouze třem lidem a nyní čtvrtému, kterým jsi ty. Neukazuj knihu těm, kteří si to nezasluhují. Císař Wen se poklonil a přijal knihu. Po těch slovech již Heshang gong nebylo možné znovu najít.“

guanfang 官方 = „oficiální“; **minjian** 民間= „lidový“ – moderní termíny

-- úsilí státu zahrnout vše, co vzniká spontánně → asimilace – tolerance – regulace – zákaz a perzekuce

-- obzvlášť citlivé v náboženské sféře (souvislost kontroly nad božskými silami a politické moci)

-- „teokratický“ rozměr císařské moci

→ masová náboženská hnutí (povstání) v posledním století vlády dynastie Han

1) Povstání Žlutých šátků (*huang jin* 黃巾) (vrchol 184 n. l.):

2) komunita „Pěti měřic rýže“ (*wu dou mi dao* / *wu tou mi tao*):

→ *tianshi dao* 天師道 = Cesta Nebeských mistrů

-- nezávisle spravovaná oblast v Sichuanu do roku 215 n. l.

-- Laozi / Dao jako nejvyšší božstvo

-- nebeská a pozemská administrativa, registry žijících a zemřelých

2) Taoistické kultury

-- zjevené posvátné texty

- *Laozi*, *Kniha velikého míru* (*Taipingjing*)

- Kanonická kniha Laoziových proměn (*Laozi bianhua jing* 老子變化經) -- dílo patrně z druhé pol. 2. stol. n. l., raný textový doklad deifikace Laozia. Laozi ztotožněn s počátkem kosmu, proměňuje se na kosmické rovině a v dějinách se objevuje v podobě „avatárů“ – lidských osobností spjatých s předáváním textu a nauky – nebeští učitelé pozemských vládců. (Jedním z nich Starý mistr tradičního podání). Zároveň je toto božstvo objektem meditace a nabývá tvaru uvnitř těla adepta.

-- panteon, kosmologie, paralela kosmos - lidské tělo

-- liturgie, funkce taoistického kněze *dao shi* 道士

-- taoistické vs. „lidové“ kultury

-- úsilí po dosažení nesmrtelnosti („stát se nesmrtelným“ – *xian* 仙)

-- meditační techniky (práce s „životní energií“ *qi*)

komentáře k dílu Laozi vzniklé v kontextu taoistických kultů

1) Heshang gongǔv komentář:

Laozi: Těžké je základem lehkého.

Kom.: Pokud vládce nemá váhu, postrádá důstojnost. Pokud správa těla není brána s vážností, duchové [pěti vnitřností] se rozplynou. Květy a listy stromů a rostlin jsou lehké, a proto opadávají a vadnou. Kořen je těžký, a proto trvá.

[...]

Laozi: Pokud [vládce] bere na lehkou váhu [svět], ztratí své služebníky.

Kom.: Pokud je král lehkomyšlný a výstřední, ztratí své služebníky. Pokud je ten, kdo se věnuje správě těla, lehkomyšlný a výstřední, ztratí esenci (*jing*).

Laozi: Pokud je nestálý, ztratí své postavení.

Kom.: Pokud je královo jednání nestálé a zbrklé, ztratí postavení vládce. Pokud je ten, kdo se věnuje správě těla, nestálý a zbrklý, ztratí esenci a duchy [pěti vnitřností].

Prostor mezi Nebem a Zemí je prázdný a proudí jím harmonická životní energie (*qi*). Proto se věci samy od sebe rodí (*zisheng*). Pokud je člověk schopen se zbavit pocitů a tužeb, omezit rozmařilost chutí, pročistit patero vnitřností, duchové se v nich usídlí.

2) komentář Xiang'er

Laozi: Ten, kdo je arogantní pro své bohatství a postavení, sám na sebe přivádí pohromu.

Kom.: Pokud se z esence zformují duchové [pěti vnitřností], a ještě zůstane přebytek yangové energie (*yangqi*), je třeba se zabývat péčí o sebe sama, uzavřít mysl (*xin*) a zbavit se tužeb. Není možné se s arogancí dopouštět podvodu na yinovém [protějšku]. Pokud [člověk] arogantně podvádí, vzápětí následuje pohroma. Dále podle vnějšího vysvětlení (*waishuo*) [této pasáže] ten, kdo má moc a je arogantní pro své bohatství a postavení ve světě, sám na sebe přivádí pohromu.

Když člověk zamýšlí něco podniknout, nejprve [svůj záměr] musí zvážit podle příkázání Daa, v klidu se zamyslet nad tím, zda jeho úmysl není v rozporu s Daem. Teprve potom může začít jednat a Dao života ho neopustí.